

57/22.

Einige
Proben alter Latinität,

aus dem

Jugendalter der Sprache,

mit Erläuterung:

zum

Behufe seiner Vorlesungen

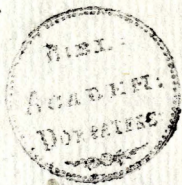
über

sein neues kritisches System der lateinischen Sprachlehre,

von

D. Wilh. Friedr. Hezel,

Collegienrath und Professor.

Dorpat, 1817.

Gedruckt und zu haben bei M. G. Grenzius,
Universitäts-Buchdrucker.

I.

Gesetze des Numa, bey'm Jესus:

Text:

1. Sei hemonem fulmin Jobis oCisit, nei supra genua tolitod; hemo sei fulmined oCisus escit, oloe jousa nuLi fieri oportetod. — 2. Sei cuips hemonem loebesom dolo sciens mortei duit; paRiceidad estod. — 3. Sei imprudens se dolo malod oCeisat, pro capited oCeisei et nateis ejus endo concioned arietem subIcitod.--¹⁾

Erklärung:

1) d. i. Si hominem fulmen Jouis occiderit, ne supra genua tollito. Homo si fulmine occisus est, illi justa nulla fieri oportet. 2. Si quis hominem liberum dolo sciens morti dedit, parricida esto. 3. Si imprudens se dolo malo occidit, pro capite occisi et nates ejus in concione arietem subpicio.

II.

Lieb der Fratrum arualium,

(der, schon vor Romulus, verordneten Priester, für den Seegen des Ackerbaues):

Text:

Enos, Lases, juuate; neue lue-re Marmar sins incurrere in pleores satur fusere Mars lumen sali sta Berber Semunes alternei aduocapit concitos. ²⁾

Erklärung:

2) Nos, Lares, juuate, neue luem Marmar (P) sines incurrere in flores, ador fieri, Mars, *λυμην* (pestilitatem) maris siste; barbaros Senones alterna (vice) auocavit cunctos.

III.

Grabchrift a) des L. Corn. Scipio Barbatus:

Text:

„Cornelius Lucius Scipio Barbatus, *Gnaivod*, patre, prognatus, fortis vir sapiensque, *quoius* forma *parisuma* fuit, consul, censor, *aidilis*, *quei* fuit apud vos-, Taurasia, Cisauna, Samnio cepit; subicit omne Lucanaa, obsidesque abducit.“ — b) *Seines Sohnes*, Lucius Scipio: „*Honcoino ploirume cosentiont* R. duonoro optumo fui Se viro Lociom Scipione. Filios Barbat, consul, censor, *aidilis* hic fuet a. *Hec* cepit Corsica Aleriaque urbe; *dedet tempestatibus aide mereto*.“ — c) *Eines andern* L. Cornelius Scipio: „L. Cornelius Gn. f. Gn. n. Scipio magna sapientia multasque virtutes, aetate *quom* parua posidet, hoc *Saxsum quoei* vita defecit, non honos. Honore is hic situs, *quei* nunquam victus est *virtutei*, annos gnatus XX. is T...eis mandatus. Ne quairatis honore, *quei* minus sit mandatus.“ 3)

Erläuterung.

3) a) C. L. Sc. Barb. Cnaeo patre prognatus, fortis vir sapiensque, cuius forma parissima fuit, c. c. aedilis, qui f. ap. v. Taurasiam, Cisauniam. Samnium cepit; subegit omnem Lucaniam obsidesque abduxit. — b) „Hunc unum plurimi consentiunt (Romani) bonorum optimum fuisse virum, Lucium Scipionem. Filius Barbat, consul, c. aedilis hic fuit a(nte). Hic cepit Corsicam Aleriamque urbem. Dedit Tempestatibus aedem merito.“ — c) „L. Corn. ... Scipio magnam sapientiam multasque virtutes, aetate cum parua, possedit, hoc saxum; cui vita defecit, non honos, honore is hic situs, qui nunquam victus est virtute; annos natus xx; is teris mandatus. Ne quaeratis honorem, qui minus sit mandatus. (i. e. sepultus).“

IV.

Columna rostrata, oder Duilische Säule

(dem C. Duilius, (oder Duillius, auch Duellius) zum Andenken des Sieges über die Carthaginienser, A. 261 v. Chr. errichtet.)

Text:

„*Lecioneis* maximosque macestratos casteris exfociunt, Macelam

Erläuterung:

4) d. i. Legiones maximusque magistratus castris effugiant; Macelam

„pugnando cepet, enque eodem
 „macestratod prospere rem nauebos
 „marid, consol primos ceset claSes-
 „que nauales primos ornauet, cum-
 „que eis nauebos claSes Poenicas
 „omnes paratiSumas copias Cartaci-
 „nienses praesented maxumod dicta-
 „tored olorum in altod marid pugnan-
 „dod vicet... Naues cepet cum So-
 „cieis... naues xx depreSet. Aurom
 „captom, numi... Argentom captom
 „praeda numei... graue captom aes...
 „pondod 4)

pugnando cepit, inque eo-
 dem magistratu prospere
 rem (gessit) nauibus, ma-
 ri, Consul, primus cecidit.
 Classes nauales pri-
 mus ornauit; cumque eis
 nauibus classes Poenicas
 omnes paratissimas, co-
 pias Carthaginienses, prae-
 sente maximo dictatore il-
 lorum, in alto mari pu-
 gnando vicit, .. naues ce-
 pit cum sociis naues xx
 depressit. Aurum captum
 numi Argentum cap-
 tum praeda, numi
 Graue captum aes
 pondere.....

V.

Fragmente aus den Gesetzen der zwölf Tafeln ⁵⁾: Tab. I.

Text:

1. Manum endo jacito. --- 2. Si
 morbus vitium escit. --- 3. Post me-
 ridiem praesenti stlititem aDicito. ---
 (Tab. II.) 4. Nam si quid horum
 fuat unum: --- 5. Si nox furtum fa-
 xit, sIm aliquis oCisit, jure caesus
 esto. --- 6. Si luci furtum faxit, sIm
 aliquis endo ipso capsit, verberator
 iLique, cui furtum factum escit,
 aDicitor. Seruus, virgis caesus saxo
 deIcitor. --- 7. J se telo defensint,
 quiritato endoque plorato. Post de-
 inde si caesi escint, se fraude esto.
 Si furtum lance licioque conceptum
 escit ... --- Furtum quod nec mani-
 festum escit ... --- 8. SIn juri alienas
 arbores caesit... (Tab. III.) 9. Si
 quid endo deposito dolo malo factum
 escit, duplione luito. --- 10. Si qui
 unciario fenore amplius feneraSit;

Erklärung:

5) No. 1. endo d. i. in, (ἐνδοῦ,
 ἐνδοῦ); endo jacito d. i.
 in jectum. --- No. 2. escit d. i.
 fuerit; factum fuerit. ---
 No. 3. stlititem d. i. litem. ---
 No. 4. fuat d. i. sit, fuerit.
 --- No. 5. nox (noctu) f.
 faxit (fecerit) --- sIm (si
 im d. i. si eum.) --- occisit
 (occiderit) No. 6. luci
 (luce, interdiu); sImendo
 ipso capsit (si im d. i. si
 eum in ipso ceperit). --- No.
 7. J (St. ei, si) --- defen-
 sint (defenderint) ... en-
 doque plorato (implorato
 sc. auxilium. --- 8. SIn
 juri (si injure d. i. injuriā)
 --- caesit (ceciderit) --- 9.
 endo (in) --- escit fuerit)
 --- 10. Si qui (si quis) ---
 feneraSit (fenera: sit d. i.
 foeneratus fuerit.) --- quips
 (quisquam.) endo eo (in

quadruplione luito. --- Ni iudicatum facit, aut *quips endo eo in jure vindicet*..... 11. Si volet, suo *Vlto*; ni suo *Vlt*, qui *em* vinctum habebit, libras *faRis endo dies dato*. --- 12. Ni cum eo *pacit*, *LX dies endo vinculis retineto*... 13.... Si volent, *uls* Tiberim peregre *venumdanto*. --- (Tab. IV.) 15. Si pater filium ter *venumduit*, filius a patre liber esto. --- 16. Si *qui* .. postumus natus *escit*, justus esto. --- (Tab. V.) 17. Pater familias uti *legassit*..... --- 18. Si libertus intestato moritur, cui *sVs* heres nec *escit*, ast patronus patroniue liberi *escint* proximo pecuni *ADuitor*... 19. Nomina inter heredes pro portionibus hereditariis *ercta*, cita sunt. Ceterarum familiae rerum *ercto* non cito, si volent heredes, *erctum* citum faciunt. Praetor ad *erctum* ciendum arbitros *tris* dato. --- (Tab. VI.) 20.... uti lingua *nuncupassit*, ita jus esto. --- 21.... ni... ab eo *abescit*. --- 22. ... ne *concapeet*. --- (Tab. VII.) 23. Qui fruges *excantassit*. --- 24. Qui *pecu endo* alieno impescit... 25. Qui aedes... dolo sciens *incensit*. --- 26. Si *qui pipulOcentassit* carmenue *condiSit*... fuste ferito. --- 27. Qui membrum *rupsit*, ni cum eo *paicit*, talio esto. --- 28. ... ni testimonium *fariatur*. --- 29. Si falsum testimonium *dicassit*, saxo de *Icitor*. --- 30. Si qui hominem... morti *duit*.... 31. Qui malum carmen *incantaSit*, malum venenum *faxit duitue*, *paRicida* esto. --- 32. Qui parentem *necaSit* --- (Tab. VIII.) 33.... dum ne corrom-

eo) *injure* (injuriâ) *vindicet* (vindicat; defendat) --- 11. *Vlto* (viuito). --- *Vlt* (viuit) --- *em* (eum) --- *endo dies* (in dies i. e. singulos.) --- 12. *pacit* (paciscitur). --- 13. *uls* (ultra; trans). --- 15. *venumduit* (venumdedit). --- 16. *Si qui...escit* (Si quis... fuerit) --- 17. *legassit* (legauerit). --- 18. *pecunia adduitor* (addator!). --- 19. *ercta* (s. hercta, von hergo d. i. hercisco). --- *tris* (Gr. *três*, tres). --- 20. *nuncupassit* (nuncupauerit). --- 21. *abescit* (absit, abfuerit). --- 22. ne *concapeet* (conciat; vindicet). --- 23. *excantassit* (incantauerit). --- 24. *endo alieno* (in alieno sc. fundo) --- 25. *incensit* (incenderit) --- 26. *Si qui* (quis) *pipulOcentassit* (publice offenderit). --- *condissit* (condiderit) --- 27. *rupsit* (rupit) --- *paicit* --- (paciscatur). --- 28. *fariatur* (d. i. ferat, eloquatur; v. for, fari). --- 29. *dicassit* (dixerit). --- 30. *duit* (dedit). --- 31. *faxit duitue* (fecerit dederitue). --- 32. *necassit* (necauerit) --- 33. *corrompant* (corrum pant.) --- 34. *in em caduca siet* (in eum (fundum) ceciderit). --- 35. *accepit* (accepit), *capital* (capitalis). --- 36. *Si qui In* (qui in) *urbe* --- *agitassit* (agitauerit). --- 37. *conciatassit* (conciatauerit) --- *transduit* (transdedit i. e. tradidit.) --- 38. *extra quam si belli endoue hostico m. escit* (nisi si (quis) in bello, (wie do-

pant .. --- 34. Si glans in *em caduca*
siet ... --- (Tab. IX.) 35. Si iudex ...
pecuniam aCepsit, *capital esto*. ---
 36. Si quIn urbe coetus nocturnos
agitaSit, *capital esto*. --- 37. Si qui
perdueLem concitaSit ciuemque per-
dueLi transduit, *capital esto*. ---
 (Tab. X.) 38. ... *extra quam si beLi*
endoue hostico mortVs escit. ---
 (Tab. XI.) 39. *CoNubI jus* ... ---
 (Tab. XII.) 40. Si qui rem, de qua
stlis siet in sacrum dedicaSit ... ---
 41. ... *fructi duplione decidito*. ---
 42. Si seruus .. *furtum faxit noxiam-*
ue noxit, *noxae dedito*.

mi militiaeque — pere-
 greue mortuus sit.) —
 39. *connubii jus*. — 40.
 Si *quis* rem, de qua *lis* sit
 s. fuerit in Sacrum *dedi-*
cauerit. — 41. *fructi du-*
plione (*fructus dupli*
poenâ). — 42. *faxit no-*
xiamque noxit (fecerit,
 damnoque adfecerit. —
Noxit d. i. nocuerit.)